

451241

ORSZÁG

VILÁG

GELLER ÖDÖN

társadalmi, művészeti és irodalmi

országos riportlapja

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1939. II. 1. — XXVIII. évf. 3. sz.

(Bejegyzve: Trib. Arad, Secția III-a
Con. Dos. Nr. Pres. 8./1938/2.)

SCHUTZ
PÖSZTŐ
NAGYÁRUHÁZA

AZ

ORSZÁG-VILÁG

a legkitünőbb és legtökéletesebb tudósítói szolgálattal rendelkezik. A bel- és külföldi eseményeket, eredeti cikkek keretében, a legmegbízhatóbban tárja az olvasó elé.

Az ORSZÁG-VILÁG

kéthetenként összefoglaló képet ad olyan aktualitásokról — könnyen és tárgyilagosan — amelyekkel a napilapok nem foglalkoznak.

Az ORSZÁG-VILÁG

az igazi demokráciáért küzd és minden sorában a reakció ellen harcol, a népek békéjéért, megértéséért és belső nyugalomért.

Az ORSZÁG-VILÁG

a legjobb újságírógárdát csoportosítja maga köré. Munkatársai között Ardeal jeleset foglalnak helyet, akik nyugati szellemet jelentenek a sajtó életében.

Az ORSZÁG-VILÁG

művészeti rovatai a modern ember széles látóköréhez simulnak és minden tekintetben felvilágosodottságot jelentenek.

Az ORSZÁG-VILÁG

társadalmi akcióiban és közleményeiben felkarolja a kisemberek ügyét, istápolja az elhagyottakat, a nyilvánosság elé viszi a becsületes, dolgozó emberekkel történt igazságtalanságokat és gondoskodik azok orvoslásáról.

Az ORSZÁG-VILÁG

közgazdasági cikkeiben a kereskedő és iparosvilág érdekeit képviseli és tántoríthatatlanul küzd sérelmeik és a korrupció ellen.

Az ORSZÁG-VILÁG

kéthetenként, kiváló írók tollából, humoreszkeket és hangulatos, rövid irodalmi közleményeket tartalmaz, melyek méltán illeszkednek a nivós, másirányú közlemények keretébe.

Lapunk példányszámonként nem kapható. Előfizethető: Arad, Bulv. Regele Ferdinand 19.

Angol-német verseny Románia kegyeiért

A nemzetközi politika egyre jobban levetkőzi azokat a külsőségeket, amelyekkel valamikor a külügyi hivatalok az egyes országok belső és nemzetközi érdekeit ékesítették, álcázták és mindinkább nyilvánvalóvá válik, hogy

a „politika“ csak felülépítmény, alatta pedig a gazdasági érdekek talaja található.

Ez a gazdasági talaj pedig egyáltalában nem szilárd. Az elhelyezési és ellátási piacokért folyó állandó küzdelem, a termékek előállításához szükséges nyersanyagkészletek előteremtése és a már előállított készletek elhelyezése állandó versenyt jelent, s ennek szolgálatába kell állnia az országok valamennyi erőtényezőjének. A piackérdést nyugodtan nevezhetjük vulkánikus talajnak, aránylag vékony rétegnek, amely alatt ezernyi ellentétes érdek, követelmény és szükségyszerűség feszítő ereje forrong.

Ez a ma Európájának és általában nemzetközi életének nagy problémája, ennek jegyében alakulnak a világesemények és

ezért fontosabb minden politikai megnyilatkozásnál a különböző nemzetközi ellentétek és barátok gazdasági helyzetének tiszta megvizsgálása, megítélése.

Románia nemzetközi szerepe is ebből a szempontból ítélhető meg legjobban, már pedig ez a szerep olyan fontossággal bír, hogy egész Európát méltán foglalkoztatja a nagy kérdés:

merre megy Románia?

Carol király nagyjelentőségű külföldi utazása és az ország külpolitikájának egyre hangsúlyozottabb állásfoglalása, hogy országunk függetlenségi politikát folytat,

nem csatlakozik le semmiféle erőcsoportosuláshoz és az utóbbi idők belpolitikai eseményei méltán keltik fel a világ közvéleményében az érdeklődést: melyek azok a feltételek, amelyek Románia külpolitikájának, illetve az ezt meghatározó gazdaságpolitikájának utjai?

GAZDASÁGPOLITIKÁNK KÖZÉPPONTJÁBAN A FÖLDMIVELŐ ÁLL

A mérleg egyik oldalán áll a tény, hogy a nyerstermékek nagymértékben mutatkozó feleslegét el kell helyezni, valahogyan értékesíteni kell, mert máskülönben a lakosság hatalmas őstermelő rétegei elégtelenségükben talajt kínálnak azoknak a szélsőségeknek, amelyek ellen teljes siker-

rel a legelesebb harc folyik egy év óta. A másik oldalon pedig számításba kell venni, hogy az ország része annak a **Südostraumnak**, amely felé a német gazdasági penetráció irányul. Ezzel kapcsolatosan komoly számítási tényező az a lehetőség, hogy a nyugati hatalmak hóna alá nyulnak a román östermelő rétegnek.

A kérdésnek hamar el kell dőlnie, mert az idő sürget.

A kérdés azonban belejátszik egész Európa sorsába — s nem egyedül gazdasági téren . . .

Milyen terményekkel lép Romania a világpiacra? Ez az első kérdés. Jöjjünk tehát tisztába azzal, mennyiben felel meg a való helyzetnek az az általános megjelölés, hogy „**agrárország**“.

Az 1930. évi népszámlálás szerint a lakósságnak 80 százaléka falvakban lakott, tizennyolcmillióból tizennégy millió.

Ezeknek tulnyomó része egészen kis birtoktesteken gazdálkodik, **3.2 millió birtokból 74.9 százalék kisebb öt hektárnál, s 500 hektár felett csak 0.1 százalék van.** Az összterületekből (12.8 millió hektár), 4.6 millió — 35.8 százalék — van 5 hektáros kiterjedés alatt, további 24.2 százalék 5—10 hektár között s kerek 80 százalék kisebb ötven hektárnál.

A gazdaságpolitikai problémák gyújtópontjában tehát a parasztság áll. Hatással van a megoldásra az a körülmény, hogy a termelés rendkívül extenzív lévén, nehéz az egyes termények állandó kiviteli többletét számításba venni. Az ingadozásokra jellemzőek a következő adatok:

	kiviteli többlet ezer mázsákban:			
	1927/31 átlag	1934	1936	1937
Buza	3.047.8	(behozatal!)	6.106.2	10.002.5
Rozs	468.0	—	302.3	2.595.7
Árpa	9.509.8	3.334.8	5.220.5	3.171.2
Tengeri	9.635.1	5.300.9	7.713.3	5.232.2

Mindehhez hozzászámítandó a drága termelés és az ingadozó világpiaci árak által teremtett bizonytalanság s ha figyelembe vettük ezeket a tényezőket, akkor tisztán áll előttünk,

milyen nehéz feladat előtt áll az, aki az ország külkereskedelmét és gazdaságpolitikáját kívánja irányítani, kiegyensúlyozni és olyan vágányra terelni, ami az állandóság, a biztonság jellegével bír.

Románia új kormányzati rendszere több irányból, célszerűen előrehaladva igyekszik megoldani a nagy problémákat és a közös célt szolgálják a gazdasági, társadalmi és államjogi ujitások, amelyek tényezőről-tényezőre haladva szüntetik meg a kibontakozást állandóan akadályozó nehézségeket.

Mi volt a helyzet a múltban? A jótermésű éveket nem tudta kellőképpen kihasználni az ország gazdasági élete, az alacsony árak és a szeszélyes termelési viszonyok miatt. Ezek a komplikációk más vonatkozásban is mutatkoztak,

igy a másik őstermelési ágazatnál, az állattenyésztés területén. A kellőképpen még nem szervezett, ezer érdekre forgacsolt állatkiviteli organizáció sem nyújt anyagi tényezőt a mezőgazdaság számára. Az ország szarvasmarhaállománya nagyrészt közepes, jelentős mennyiségben alacsonyabb minőség-darabból áll. Az eddigi belső feltételek mellett, a gazdaságpolitika teljesen elvonatkoztatott és a külső kapcsolatokat inkább baráti, mint versenyre való felkészültségi alapon működő munkássága jegyében úgy adódott a helyzet, hogy a román állatkivitel minőségileg nem minden piac igényeinek felel meg és éppen minőségi okok miatt az áresést igen érzékenyen érzi meg.

Másik őstermelési ágazat az erdészet, amennyiben a **hétmillió hektáros erdőterület az ország összterületének egy-egyedét foglalja el, körülbelül Svájccal egyező arányban.** Ebből az erdőterületből egy évben átlagosan egymillió tonna faárut szállítunk külföldre.

Nagyjelentőségű és külföldi szakvelemény szerint is legtöbb kilátással biztató természeti adottság a **bányászatban kínálkozó lehetőségek kiaknázása.**

A világ 245 millió tonnát kitevő nyersolajtermeléséből az ország igen jelentős részt képvisel.

A kőolajkivitelben csak a petroleum és termékei szerepelnek: az ásványvilágból származó és ilyen címen kimutatott exportnak 99.2 százalékát ez a csoport adja. Az ország földgáztermelése 2-2,7 millió köbméter között váltakozik, a kőszéntermelés pedig évi 300.000 tonna, ami a világtermelésnek egy százaléka. Ezekon kívül talajkincseink: 2 millió tonna barnaszén, 100 ezer tonna vasérc, pirit, ólom, a réz, arany és még egész sereg más ércet tárolnak a hegyek.

A KÜLKERESKEDELEM UJJÁSZERVEZÉSE

Az ország nemzetgazdasági adatai tehát kétségtelenné teszik, hogy

az új utakon haladó kormánynak alaposan és eredményesen meg kell szerveznie ezeknek a nagyszerű gazdasági tényezőknek a termelését és értékesítését, amire adott körülmények között csakis a rentábilis, nagybani export feltételeinek megteremtése kínál lehetőséget.

Jelenlegi viszonyaink között nem foglaljuk el azt a helyet a világpiacon, amelyet nyersanyagkészleteink biztosíthatnának, ami megillet minket. Ugy a mezőgazdaság, mint az erdő- és bányagazdálkodás tikkadtan várja a jóltevő és üdítő tőkét, amelyet beruházhat és amely képessé teszi a fejlődésre s önmaga megszervezésére. Hiszen a kiaknázatlan lehetőségek csak a bányászat terén is oly nagymérvűek, hogy egy országot gazdaggá tehetnének.

Mezőgazdaságunk, bányáiparunk, általában egész gazdasági életünk honnan várhatja a tőke bevonulását? Erre a kérdésre a külkereskedelmi kapcsolatoknak kellene választ

adniok, azonban ezen a téren új lehetőségek mutatkoznak meg, új törekvések és új erőfeszítések. Az ország külkereskedelmi forgalma az **Anschluss** előtt így alakult:

	behozatal	kivitel
Németország	23.8	16.7
Csehszlovákia	13.0	5.9
Ausztria	10.8	12.6
Anglia	9.8	9.6
Olaszország	7.8	15.6
Franciaország	7.2	4.1

Németország részéről mindent elkövetnek, hogy a kétségtelenül erős német-román gazdasági kapcsolatokat még alaposabban kimélyítsék s ennek a törekvésnek csak súlyt adtak az osztrák és szudétanémet területek bekebelezésével, mert ezek a vidékek szintén jelentős szerepet játszottak a román termékek elhelyezése terén. Kivéve az osztrák erdőket,

Németország sehöl sem jutott olyan vidékek birtokába, amelyek a román bevétel csökkentését idézték volna elő.

Ellenkezöleg, a német ipari rekonstrukció még fokozottabban kívánná a román éléskamra és bányavidék áruit. Ezzel a kérdés el is lenne döntve, **Németország javára.** Azonban — a román piac különleges követelményeivel kapcsolatos számos egyéb szemponttól nem is beszélve — nem lehet fi-gyelmen kívül hagyni, hogy

a gazdag, nagy felkészültségű Anglia a maga lassubb és körülményesebb módján, de szintén igen határozott érdeklődést mutat a román gazdasági problémák megoldása, a román termelés irányításába való befolyás és a külkereskedelmi kapcsolatok hathatós mélyítése iránt.

Közrejátszik az is, hogy a Románia iránt megnyilvánuló érdeklődés szoros kapcsolatban áll Londonban az egész dél-keleteurópai kérdéskomple ummal.

Elsősorban figyelembe kell vennünk, hogy Anglia maga is nyersanyagbehozatalra van utalva s az olcsón szállító, tengeri utat igénybevevő Románia előnyös feltételei iránt, a maga nagyszerű fontlehetőségeivel, nem vak. A szigetországban folyó készletgyűjtés, amely nem utolsó sorban éppen gabona és hus — mégpedig fagyasztásra alkalmas, nem a legjobb minőségű állatokból való hus — importja kétségtelenül alaposan közrejátszik az ország külkereskedelmének alakulásánál. Emellett Románia egymilliárd leit kitevő angol importjának ötven százaléka textilipari gyártmány, husz százalékot pedig a nehézipar foglal el.

AZ ANGOL-NÉMET VERSENY

Ezen a téren talán nem is következett volna be surló-lás a német és angol kivitel között, mert Németország inkább vegyipari, kő-, üveg- és agyagipari gyártmányokkal jelentkezik. Ám a német egyeduralom egyre jobban kihangsúlyozódott a külkereskedelmi vonatkozásokban és a román szük-

ségletek természetes megnyilvánulásaképpen a gépek importja terén már olyan angol érdekeket ért sérelem, amelyek — ha egyéb különben valóban fennálló okok nem játszottak volna közre — egymagukban is elegendőnek bizonyulnának, hogy

London megmozduljon és tevékenyen szóljon bele a játszmába.

Természetesen Anglia helyzete sem könnyü, különös tekintettel a különleges német módszerekre, amelyeknek igénybevételével Berlin látszólagos könnyedséggel fizeti meg a világgiaconál magasabb árakat, mert áruval fizet és az exportörrel itthon maga számol el.

A bevezettség, a német gyártmányok megerősödött elhelyezkedési kapcsolatai mind akadályt jelentenek a mind határozottabban megnyilvánuló angol külkereskedelmi törekvések számára, viszont kétségtelen, hogy az erős valutával, készpénzben és azonnal fizető, áruszállításaiban nem a saját piacának belső lényezerei, hanem a román igények követelményeinek megfelelően teljesítő Angliának más vonatkozásokban behozhatatlan előnyei vannak.

Éppen a felfrissítő tőke, amelyet oly nagyon vár az ország, a londoni City nagy fegyvere lehet ebben a küzdelemben, amelynek menetét érdekesen világítja meg az a tény, hogy az elmúlt évben például már legnagyobb külkereskedelmi ügyfelünk Anglia volt...

Tudniillik egy szempont van, amelyben Németország nem versenyképes: a devizaszolgáltatásban.

Ha Románia fenntartja azon elhatározását, hogy nem öhajt gazdaságpolitikailag egyoldaluan elkoteleződni a harmadik birodalomhoz, akkor meg kell erősítenie a nyugati, elsősorban angol vonatkozású kapcsolatokat. Beruházásokat szolgáló vásárlásokat — amire oly nagy szükség van —, **csak devizával eszközölhetünk** s ezt Németországtól hiába remélünk, hiszen ezt maga is csak állandóan csökkenő kivitele útján szerzi be. Hjalmar **Schacht** eltávolítása a Birodalmi Bank éléről — mint köztudomású — nem idegen ettől a problémától, amelynek megoldása olyan súlyos nehézségekkel jár. A természetes külkereskedelmi és nemzetgazdasági politika tulajdonképpen az lenne, hogy

fenntartjuk az egyensúlypolitikát úgy Berlin, mint Nyugat-Európa, pontosabban London irányában.

Ez igen hasznos lenne, de amint mulnak a huszadik század harmincas évei, úgy válik nehezebbé a nyugtalan, ideges, minden eszközzel hatalmi csoportokba szervezkedő Európában a teljesen különálló, független nemzetközi gazdaságpolitika fenntartása. Minden esetre az ország legfőbb irányítói kellőképpen értékelik és természetesen ki is használják azt a helyzetet, hogy két olyan nagyhatalom verseng Románia kegyeiért, mint Anglia és Németország.

Evről-évre ismétlődnek

az Astránál a bérkonfliktusok

Ugylátszik már visszatérő eseményként ismétlődik meg Aradon az **Astra-gyár** és munkásai között kipattani bérellentétek ügye. Anélkül, hogy a bérellentétekre alkalmat szolgáltató differenciák szociális vonatkozásait kívánnánk érinteni, csupán azt szeretnénk az ügy elintézésére illetékesek figyelmébe ajánlani, hogy az ilyen ellentétek tulajdonképpen Arad gazdasági életét befolyásolják, mégpedig nem a legkedvezőbbben.

Ugy véljük, senki számára nem kell külön megmagyarázni, hogy a megélhetés valóban nem olcsóbbodott, sőt ellenkezőleg, a **kisemberek gondjai sulyosabbá váltak**. Nem csodálható tehát, ha az **Astra-gyár** munkásai aránylag igen szerény keretek között, a való helyzet számadatszerű tényeinek figyelembevételével, **béremejést kértek, amitől a gyár igazgatósága mereven elzárkózott**. Így keletkezett az az újabb bérkonfliktus, amelyet Arad közönsége egyáltalában **nem lát szívesen** különösen olyan vállalat részéről, amely **annyi kedvezményben részesül az állam részéről** és általában hivatalos helyről.

Az általános rend és nyugalom érdekei azt kívánják, hogy a vállalkozó megértően kezelje munkásainak jogos kívánságait, mint ahogyan ezt az elvet igen bölcsen alkalmazza is a mai kormányzat. **A rendesen fizetett munkás az államháztartás egyik legerősebb pillére**, jó fogyasztóképességi feltételek mellett a termelés mérlegének fontos egyensúlyi tényezője. A megértés elvét éppen felülről jövő intenciók alapján a kisebb vállalatoknál igen eredményesen alkalmazzák, **miért legyen hát éppen az Astra kivétel, évről évre megismétlődő bérkonfliktusaival?**

— **ERRŐL IS BESZÉLNEK** ... A közelmúltban történt, hogy az aradi zsidó hitközség vezetősége kinevezett orvosokat a különböző jóléti intézmények élére. Egyelőre három ilyen orvosi állás betöltéséről volt szó és a megoldást illetően a hitközség vezetősége **kikérte az aradi zsidó orvosok összességének véleményét**, amire nézve meg is történt az előterjesztés, a megoldás alkalmával azonban a **javaslattól eltekintettek** és másokat kértek fel az állások elvállalására, mint akiknek neve a javaslatban szerepelt. Így is feltétlenül megbízható orvosokat állítottak a szóbanforgó intézmények élére, mivel azonban bizonyos célszerűségi okok az említett javaslat figyelembevételét tették volna kívánatossá — értesülésünk szerint —, beadvány készült, amely a megoldás módosítását kívánja, a zsidó orvosi kar véleményezésének megfelelően.

Arad társadalma

rendíthetetlenül visszavárja Wild Endre dr. minorita atyát

Városszerte nagy feltűnést és általános visszhangot keltett az **Ország-Világ** cikke, amelyben Aradváros 33 ezer lelkét számláló katolikus társadalma és a katolikus egyházon kívüli nagyszámu tisztelőknek nevében mondtunk Istenhozzádot az Aradról elhelyezett **dr. Wild Endre** minorita atyának. A nagy tudós, a lelkes kulturszervező és a katolikus papság hagyományainak szellemében élő pap távozása több volt ennek a városnak, mint a Minoritarendház belső ügye, több mint egyszerű személycsere, mert

olyan ember távozott el ebből a városból, akinek neve, egyénisége, szelleme összeforrott Araddal, ahol a katolikus egyház kulturéletének fellendítésével és az ennek kereteit messzi meghaladó általános közművelődési munkával annyi szépet, maradandót produkált.

Kétségtelen: a Minoritarend aradi főnöke alapos megfontolások szerint cselekszik és jól megfontolja tetteinek minden körülményét. Kétségtelen az is, hogy **dr. Wild Endrét** építő munkára küldték új állomáshelyére, ahol valószínűleg nagy szükség volt akitő szellemére és a rend életének irányítása terén minden irányban megnyilvánuló rátermettségére. Mindez éppen annyira természetes, mint az a tény, hogy nem kívánunk beleavatkozni a rend belső ügyeibe. Azonban az is tény, hogy **Wild Endre dr.** elhelyezésének egyéb, olyan vonatkozásai is vannak, amelyek **változatlanul időszerűen tartják felszinen az elhelyezés alkalmával azonnal felmerült általános óhajt: nem lehetne vajjon ismét régi környezetének visszaadni azt, akit annyian szeretnek, becsülnek és tisztelnek itt, Aradon.**

Wild Endre dr. már nem fiatal ember, aki mögött dus élettapasztalatokban már amugy is gazdag évtizedek állanak. Ennek a kiváló papnak már arra kell lehetőséget nyújtani, hogy leszűrje élettapasztalatainak bölcsességét, szemlélődjék az életkinálta megismerések felett és maradéktalanul hozza felszínre azokat az értékeket, amelyek a külső behatások nyomán kikristályosodtak benne. Különösen áll ez a megállapítás akkor, ha arra gondolunk, hogy

tudóstermészetű, elmélyedő és komoly tudományos munkára elhivatott emberről van szó, arról a Wild Endréről, aki bebizonyította, hogy Isten dicséretére és az emberi társadalom javára milyen termékeny szellemi munkát tud és akar végezni.

Vannak a Minorita-rendnek fiatal, nagykéességű és sokat

igérő tagjai — hiszen a rend valóban kitünő papokat nevel —, akik alkalmasabbak lennének arra az őrhelyre, amelyre most a volt aradi rendfőnököt állították, mert megkezdhetnék annak a kulturmunkának elvégzését, ami már aradi vonatkozásban **Wild Endre dr.** mögött van. Ezek a fiatal erők most keresnek keretet működésüknek, most eresztenek gyökeret a hívők körében, számukra tehát valóban elindulás kérdése lenne az, ami adott esetben a környezetből való kiemelést, a megkezdett munka üdvös befejezéséhez szükséges abszolút harmónia bármilyen csekély, mégis jelentősen ható megzavarását jelenti.

Aradtól már annyi értéket vettek el, ez a város már annyira hozzászokott, hogy csak termeli az emberi értékeket, de azoknak kiteljesedését, szellemi kincseinek kitermelési folyamatát nem élvezheti, hogy különösen fájdalmasan reagál most Wild Endre dr. elhelyezésére.

Természetes, hogy elsősorban a katolikus társadalom hiányolja ezt a szellemi irányítást vállaló és végző lelkivezetőt, akinek neve még ott ül az ajkakon, ha a **Minorita-Kulturházzól**, vagy a színvonalat jelentő katolikus folyóiratról, a **Vasárnapról** beszél valaki. Két bástyája ez az itt élő katolikusságnak, az egyik az élő szó hajléka, a másik pedig — a Vasárnap nyomdájával egyetemben — az írott szó tolmácsolója. Olyan fegyverek ezek, amelyek a mai időkben nélkülözhetetlenek és amelyek felbecsülhetetlen szolgálatokat tettek már eddig is. A **Vasárnap** országos jelentőségét nem kell hangsúlyoznunk. Elég, ha azt említjük meg, hogy akkor teremtett Erdélyben tiszta keresztényi hit szellemében működő katolikus sajtót, amikor ez még csak szorványos jelenség volt ezen a vidéken és amikor valóban a legnagyobb szükség volt erre.

Csődálható-e tehát, hogy amikor mindenkinek meggyőződése: **Wild Endre dr.** elhelyezése mélyen gyökerező okok következménye, mégis

meg nem szünő óhaj az, hogy helyezték vissza Aradra, ahol már a város társadalmának nagy családjában valóság-gal családtagként számít. Hiányzik Aradnak a tudós minorita atya. Hiányzik a katolikusoknak, hiányzik Erdély katolikus sajtójának, mindenkinek, aki szíven viseli ebben a városban a kultúra, a szellemi fejlődés, a tudományosság sorsát.

Hangsúlyozni kívánjuk, tudjuk: **Wild Endre dr.** jól találja magát új környezetében is, ahol — amint az **Ország-Világ** ottani tudósítója írja — a legnagyobb melegséggel, szívélyes szeretettel, a tudósnak és bölcs papnak kijáró tisztelettel fogadták. Különösen mély benyomást gyakorolt a városban, hogy **Wild Endre dr.** megérkezése után, mielőtt felkereste volna a helyi katolikus társadalom vezető családjait, a kórházba látogatott el, ahol elbeszélgetett a betegekkel, vigaszt nyújtott a szenvedőknek és áldást osztott.

a gyógyulásban reménykedőknek. Olyan papi cselekedet volt ez, amely méltó bevezetése Wild Endre dr. működésének és csak beigazolja azt a várakozást, amellyel új otthonában tevékenysége elé tekintenek. Ám Wild Endre dr. mégis aradi marad, helye itt van ebben a családban, amelynek Arad a neve.

Ide visszavárjuk Wild Endrét és amikor ezt kifejezésre juttatjuk, akkor sokezer aradi katolikus és nem katolikus részről felmerülő óhajt tolmácsolunk.

Arad társadalma viszont szeretné látni az elhelyezett paptudóst és azok a katolikus vezetőegyénségek, akik ezt a kérdést éppen katolikus érdekek szempontjai miatt állandóan felszinen tartják, hiszik és remélik, hogy a rend vezetésében megnyilvánuló bölcsesség módot és lehetőséget talál majd Wild Edre dr. új állomáshelyén való méltó pótlására, ami azt jelentené, hogy az elválás csak ideiglenes volt. Wild Endre dr. ebben az esetben visszatérne Aradra, ahol sokan és sokat gondolnak rá, mélységes, igaz szeretettel, a közeli viszontlátás reményében . . .

Nem menteni,

hanem építeni kell a színjátszás ügyét

BCU / Central University Library Cluj

Soha sem hittük volna, hogy az aradi színház ennyit és ilyen behatóan foglalkoztatja majd az erdélyi sajtót. Most, hogy ebben a városban szemmel láthatóan megfeneklett Thália szekere, mindenünnen felhangzanak a jóakaratu tanácsok, a kárörömteljes gunyolódások, a vádaskodó bírálatok, amelyek kivétel nélkül elvonatkoztatott sikon keresik az aradi színház válságának okait, időnként pedig jót ütnek a bünbakként beállított „Szendrey rezsimen“. Megjegyezni kívánjuk, hogy olyan hangok is megcsendülnek, amelyek nem nevezhetőek éppen önzetlennek és amelyek mögött egyéni ambíciók színházmentő törekvései lappanganak.

Mindezeknek előrebocsájtása után ismételen le kell szögeznünk azt az egyetlen tárgyilagos megállapítást, hogy **színházmentésről szó sem lehet jó színház nélkül, jó színházat pedig el sem képzelhetünk megfelelő színészutánpótlás hiányában.**

Mert legyünk azzal tisztában, hogy az erdélyi színjátszás nagy válsága mégis csak a színészerők hiányában rejlik elsősorban, ami mellett természetesen figyelembe kell vennünk a gazdasági és hangulatbeli viszonyokat is, amelyek ugyancsak döntő tényezői ennek a kérdésnek.

A helyzet kétségtelenül az, hogy a közönség zsebbeli és idegrendszeri teherbíróképességeivel is baj van.

Színházba csak akkor megy az ember, ha pénze és hangulata van.

Márpedig a pénzállomány általában sok kívánnivalót hagy, az ideganapot kedvezőtlen letelepítései pedig gondoskodnak az örökösen megújuló nemzetközi nyugtalanságok, amelyeknek hullámvérése minden vonatkozásban érezhető és még inkább hat a holnap fenyegető izgalomkültésaival. Mindehhez hozzájárul az a tagadhatatlan tény, hogy

éppen azok a körök, amelyeknek elsődrendű erkölcsi és anyagi kötelessége lett volna, éveken keresztül nem törődtek a színházzal és ezzel nemcsak támogatásuktól vonták meg a színészeket és színigazgatókat, de rossz példával jártak elől.

Nem hanyagolhatók el ezek a szempontok akkor, amikor az erdélyi színjátszással Erdélyszerte baj van, kivéve a kolozsvári Tháliát, amelynek kivételes helyzete azonban csak aláhuzza, kihangsúlyozza az Erdély többi városaiban és vidékein tengődő színjátszás szomorú sorsát. Mert ugyebár az mégsem kielégítő és mégsem állapot, hogy egész Erdélyben **egyetlen szintársulatra** lehessen hivatkozni, hiszen ez az egyetlen társulat képtelen ellátni a kulturigényeket.

Mert kulturigények igenis vannak, minden gazdasági és lelki depresszió ellenére is. A Thália vadászterületeire történt kitérés után vissza kell térnünk a közönség anyagi és erkölcsi diszpozíciójához és meg kell állapítanunk: **a válságok ellenére is lenne pénz a színházlátogatáshoz, ha erről és nem pedig színháztámogatásról lenne szó.** A színház üzleti vállalkozás, ha a közönség jót kap, akkor igenis elmegy a színházba, de jótékonysági alapon azután semmiképpen sem támogatja már sem a színigazgatókat, sem a színészeket. **Jó színházhoz a legnagyobb depresszió idején is lenne közönség,** hiszen az élvezetes színjátszás feledtető szórakozás, amit mindenki szívesen venne igénybe. Ehhez azonban a meglévő erőik igazán jó megszervezése és az utánpótlás biztosítása kellene. Mindkét probléma megoldását olyanoknak kellene kézbe venniök, akiket nem fűtenek ezernyi mellékszemponton épülő érdekek, nem gátolnak és gáncsolnak aprólékos akadályok.

Az utánpótlás biztosítása pedig csak egyetlen módon lehetséges: **ha felhasználva a kedvező helyzetváltozást, a hangulat barátságos átminősülését, lehetővé teszik külföldi színészeknek az országba való letelepedését.** Ezzel a megoldási lehetőséggel minden tervezgetésnél és minden egyéni elgondolásnál alaposabban és helyesebben rendeznék az erdélyi színjátszás ügyét, mert lehetővé tennék a jó színház megszervezését és ebben az esetben — ama bizonyos erre illetékesek kellő támogatásával — vissza lehetne szoktatni a közönséget a színházak nézőterére.

Weinfeld Rózsi kozmetika,
Bul. Regina Maria 18. Telefon 10—94.

Sikkasztásért

elitélte a törvényszék a Rádióélet aradi származású kiadóhivatali igazgatóját

Budapesti lapok hirt adtak róla, hogy a büntetőtörvényszék hűtlen kezelés büntetéseért **egyévi börtönre** ítélte **Dengl Miklóst**, a **Rádióélet** volt kiadóhivatali vezetőjét, akit még hónapokkal ezelőtt tartóztattak le a bűnügyi hatóságok. A rövid hiradásnak érdekes **aradi** vonatkozása, hogy az ítélet tulajdonképpen **aradi származású** ember felett hangzott el, mert

Dengl Miklós innen Aradról került fel a magyar fővárosba.

Sokan emlékeznek még Aradon **Dengl Miklósra**, akinek ezidőszerint is kiterjedt rokonsága él még itt. **Dengl Miklós**, mint katonatiszt a kisszentmiklósi tüzérezrednél teljesített szolgálatot, sokat járt be Aradra, ahol már akkoriban is úgy ismerték a fiatal tüzérkapitányt, mint aki szereti a vidám életet, szeret költekezni és nem nézi a garast, amikor szórakozásról van szó. Tisztársai tudták, hogy legnagyobb gondja, mikor és hol töltsse estéit, hol lehet legjobban szórakozni és hogy ezeket a gondjait eloszlassa, nem sajnálta a pénzt.

Amikor azután a háboru befejeztével Budapestre került, ugyilátszik ott folytatta, ahol Aradon tulajdonképpen abba sem hagyta. Kétünő összeköttetései révén olyan állásba került, amiről szerényebben élő, nagyobb tervekkel foglalkozó és igyekvő emberek még csak nem is álmodhattak. A **Rádióélet** bizonyos mértékben kormánybeállitottságu lap, amelynek irányítása és gazdasági szervezete illetékes tényezők utasítása szerint történik. Ha tehát valaki a **Rádióélet** kiadóhivatali igazgatói állásába kerül, olyan pozíciót ér el, ami **karriernek** számít, mint ahogyan ismerősei és rokonai tényleg karrierként könyvelték el **Dengl Miklós** elhelyezkedését. Jóllehet ilyen helyen megválogatják a munkaerőket, ebben az esetben mégis tévedhettek azok, akiknek **Dengl Miklós** állását köszönhette, mert az a gyanu merült fel ellene, hogy hosszabb ideje nagyobb összegeket vont el a vállaltól és a pénzt saját céljaira használta fel.

A rendőrségi vizsgálat eredményeképpen az ügyészség hűtlen kezelés címén emelt vádat a vizsgálati fogságban lévő **Dengl Miklós** ellen, aki a főtárgyaláson lényegileg beismerő vallomást tett. A perbeszédék elhangzása után a törvényszék **egy évre** ítélte a hűtlen kiadóhivatali igazgatót, aki tudomásul vette az ítéletet. Miután az ügyészség sem felebezett, az ítélet jogerős.

Boy vagy baj?

A temesvári póstaigazgatóság hadat üzent a küldönvállalatoknak és olyan rendszabályokat alkalmazott, amelyek lehetetlenné teszik a különben nagyvárosban kétségtelenül hézagpótló küldönvállalat fenntartását. Becsomagolt küldemények és levelek továbbítását megtiltotta, egy szóval éppen abban a vonatkozásban bénította meg a vállalkozás tevékenységét, amelyben a közönség leginkább hasznát vette. Nem lehet egyszerűen napirendre térni az intézkedés felett, mert több olyan szempont szenved itt sérelmet, amit figyelmen kívül hagyni nem lehet, de nem is szabad.

Elsősorban a nagyközönség érdekei szólnak a posta rendkívüli szigora ellen, mert hiszen azzal, hogy a boyvállalatok működését megszüntetik, vagy pedig éppen ott tiltják el, ahol gyakorlati haszna lenne, nem oldották meg azt a szükségszerűséget, amelyet a küldönrendszer kétségtelenül szolgál.

A póstai levéltovábbítás, még abban az esetben is, ha expresszként feladott levélről van szó, hosszabb kezelést vesz igénybe, az azonnali megválaszolás lehetősége pedig teljességgel lehetetlen. Vannak gyors továbbítást igénylő üzenetek, amelyeket nem lehet távbeszélőn elintézni és amelyekre az azonnal megküldendő és kézbesítendő válasz lényegesen érintően fontos lehet. A legjobb és legmegbízhatóbb póstaszolgálat sem képes az itt megnyilvánuló igényeket kielégíteni és a boyvállalatok megszüntetésével minden ilyen elintéznivaló nyílt probléma marad. A csomagtovábbításnál pedig még súlyosabb a helyzet, mert a póstai csomagforgalom természeténél fogva nehezkesebb, aprólékosabb és lassabb, mint a boy-szolgálat.

Másik szempont, hogy adófizető, szükségletek kielégítését szolgáló vállalatok jogait nem lenne szabad ilyen könnyen megnyirbálni. A posta gondolhatja arra is, hogy a boyvállalatok által fizetett adó hiányát a maga részéről sem a városi, sem pedig az állami közteherviselés terén nem pótolhatja.

Felmerül még a kérdés, hogy mi történik a posta álláspontjának érvényesülése esetén a hordárokkal, akik még ott álldogálnak az uccasarkokon és akiknek szerzett jogait azután igazán nem érintheti a posta anélkül, hogy ezeket a szinte hagyományos foglalkozást űző kisegítőszteciákat tönkre ne tegye. Bukarest elképzelhetetlen helyzetbe kerülne, ha a posta minden küldöncre, minden hordárra vadászatot rendezne, ha ellenőrizni kívánnák a postán kívül lebonyolódó levél és csomagforgalmat, ami nem is történik.

olyan bejelentett és adótfizető vállalkozások keretében, mint például Temesváron.

Jobban tenné a pósta, ha — legalább addig, amig megfelelő pótlásról tud gondoskodni —, koncesszió alakjában biztosítana a maga számára jövedelmet, de nem tenné lehetetlenné a boy-vállalatok működését, ami azt jelentené, hogy a kecske is jóllakik és a káposzta is megmarad, a város közönségének érdekeiről nem is beszélve . . .

A film, a véletlen és a divat

(Kolozsvár.) — Nézd — sugta szomszédnőjének önagysága — a Myrna Loy áramvonalas frizuráját! Ilyent csináltak én is . . .

Pereg a film. Kitágult szembogarak tapadnak mohón a gyöngyvászonra. Valami szokatlant várnak, valamit, amit a mindennapi élet robotja nem nyújt. És kapnak is. Igaz, nem csodákat, hanem többet: számtalan újítást a gyakorlati életben, főleg a divat terén. Többnyire azok az újítások csinálták az életben a legnagyobb karriert, amelyeket a filmgyártók divatirányítási szándék nélkül, csupán **hatásfokozás**, vagy **szükségyszerűség miatt alkalmaztak**.

Kezdetben vala **Asta Nielsen**, aki elkövette azt a vakmerőséget, hogy rövid hajjal állt a főlvevógép elé. A filmdiva csak megjelenését akarta feltűnőbbé tenni és mi lett a vége? **Az egész világot meghódította a bubifrizura**. Jőideig a hajviselet terén nem történt más változás, csak az, hogy a haj fokozatosan rövidebb lett. Mikor már elérte a végső határt (elvégre borotvált fejjel a nőknek mégsem lehet járni), megint a film adott új ötletet: megszületett a csecsemő- és a viharfrizura. Egyszer csak új jelszó süvített végig a divat szeszélyes birodalmán: „Szőkék előnyben“! **Ekkor tünt fel Jean Harlow**.

— Persze, megint a film! — sóhajtották dühösen a fodrászszámláktól elkeseredett férjek és apák. Pedig szegény Hollywood igazán nem tehet arról, hogy a szőke haját nem lehet elég világosra fényképezni és a sztárok nagyrésztét át kellett festeni **platinaszőkére**. Nem is sejtették, hogy ezzel micsoda hölgyrohamot indítanak a fodrászüzletek ellen.

Azután jött a szempillahosszabbítás. Rendes divathölgy a moziból egyenesen kozmetikusához sietett — szempillát toltadni. Ha valamelyik gyanutlan férj megkockáztatta:

— **Lehetetlenül nézel ki, drágám . . .** — Rögtön megkapta a fölényes választ:

— **A Marlene is így hordja!**

Ézalatt messze Amerikában **Marlene Dietrich** talán éppen felszisszent fájdalmában, mert szálanként tépdesték a szemöldökét. Hogy miért kinoztatta magát? Azért, hogy

megjelenésében hozzon valami újat, szokatlanul, feltűnőt. Veszteség nem érte: amit egyik helyen — a szemöldökéből — elvesztett, azt a másik helyen a szempilláján — pótolta. És a **Crawford-féle** vastag ajak — az sem volt kutya! Példák erre a bukaresti és vidéki démonok.

Divathölgyeinket azonban nem vezeti annyi logika, mint a filmsztárok. Nem fontos, hogy az isteni csillag miért teszi, — ők utánozzák. Marlene még a hangjából is divatot csinált: ezért gombamódra szapodortak el a **dörögöhangu** dizőzők.

Villámgyorsan hódította meg a strandokat és a tenniszpályákat a short is. Ez a gyorsaság azonban csak látszat, mert elsőben nem volt ilyen sikere ennek a ruhadarabnak. Ugyanis már 15 évvel ezelőtt szerepelt filmen és csak másodvirágzásakor került a divat sodrába. Ellenben a női frakk-ruha, muff, újfajta puderdobozok, magasszárú kesztyűk és fehér telefon nemrég még filmkellékek voltak mind.

— **Schöberl-ágy!** — mondtuk és neveltünk. Ma modern butorösszeállításból nem is hiányozhatnak.

De a férfiak sem kerülték el sorsukat. Ki ne ismerné a **Menjou-bajuszt?** Egyidőben valamirevaló aranyifjút el sem képzelhattünk nélküle.

Filmrendezőik találták ki, hogy a frakkból kikandikáló aranylánc jól hat a képen. Több se kellett az élelmes ékszerészeknek: tömegével gyártották a ma is divatos frakkláncokat.

Willy Fritsch pettyes csokornyakkendője, no meg a hódító fehér szmoking, valamint a fehér szmoking-mellény ugyancsak a vászonról kerültek le és folytatnak önálló életet a társadalomban.

Igy lett a mozi „**veszélyes**“ üzem. Férfi légy résen! Péter a film, Önagysága másol... és te fizetsz!!!

— MŰVÉSZ-EST A MINORITA-KULTURHÁZBAN.

Arad közönsége méltányolja és szeretettel karolja fel a színvonalas művészi megnyilatkozásokat. Ezt bizonyítja az a nagy érdeklődés is, amely a február másodikára meghirdetett, a legkényesebb izlést is kielégítő műsorral beharangozott művészt iránt városszerte megnyilvánul. A rendezés érdeme **Horváth László** és **Jávor Alfréd**, a két ismert, kitűnő aradi színészé, akik nemcsak beszervezték, de művészi elgondolásukkal jólevele fémjelezték ezt az előadást. Minden dicséret és méltatás helyett elegendő, ha megemlítjük, hogy **Szántó György** irodalmi munkájának előadásán kívül **Kulcsár Kálmán**, a finomtollu, művészi beállítottságu irodalmár pap, **Fischer Ernő** zongoraművész, **Harmath Jolán**, **Horváth László** és **Jávor Alfréd** nevei szerepelnek a műsoron, amelynek szint és hangulatot nyújt majd **Vojticzky Elvira** fellépése. **Vojticzky Elvira** klasszikus táncsal szerepel az estélyen.

Fotó-klips a rendőrről

Kánikulában és dermesztő télidőben, esőben, hóban, a belvárosban és a kültereken ott áll őrhelyén a rendőr. Róla szólnak ezek a sorok, az egyszerű közrendőrről.

A rendőri riporterek, akik bekapcsolódnak a rendőrség életébe, nap-nap után tanúi annak, mennyit dolgoznak és fáradnak, de különösképpen az alig lezárt elmúlt évben mennyit fáradoztak a rendőrök. A főváros rendőrsége ismét kiállotta a tűzpróbát, szolgálat szolgálat után következett és bizony megtörtént, hogy a rendőrlegénység tagjai hetekig nem jutottak szabad naphoz.

VAN-E ELÉG RENDŐR?

Erről beszélgettünk a fővárosi rendőrlegénység egyik vezető tisztjével, aki kiválóan ismeri a rendőrség ügyeit és aki a következőket mondotta erre vonatkozóan:

— Az utóbbi idők eseményeiből jócskán kivette részét a rendőrlegénység is. **A főváros idegenforgalmának forgataga, a várt és nemvárt események sorozata, mind próbára tették a rendőrséget és rendőreinket, megállották helyüket, éppen olyan kitűnően látták el szolgálatukat, mint máskor.** Annyi bizonyos, hogy a rendőrlegénység létszáma aránylag alacsony, különösen, ha figyelembe vesszük a főváros fejlődésének rohamos ütemét, ez azonban nem azt jelenti, mintha a rendőrlegénység nem lenne elégséges, nem tudná ellátni București közbiztonságának őrzését. Az ország közbiztonságának legfőbb tényezője a főváros ilyenirányú beállítottsága és ennek érdekében mindent elkövetünk. Természetes, hogy a közrendészet elsősorban magára a fővárosra vonatkozik, de nem hanyagoljuk el a közvetlen București-hez tartozó, városrész számba menő kerületeket sem. **Ebben a vonatkozásban különben nagy segítségünkre van a csendőrség, amely jólkiépített szervezeteivel komoly biztosítéka a közbiztonságnak.** Ettől eltekintve pedig, állandóan folyik a rendőrújoncok kiképzése és minden remény meg van arra, hogy a legénységi létszám rövidesen megfelelően kibővül.

KÖNYVGYŪJTŐ, SPORTLÓ, TANULÓ

RENDŐRÖK

Kedves dolgokat tudunk meg a rendőrlegénység egyik másik tagjáról. Nem csak a szolgálat fáradhatatlan ellátása, nem csak nagy személyi bátorság jellemzi a rendőröket, hanem **nagyfoku tanulmányvágyás is megnyilvánul a legénység közében.** Önképzés, tovább jutni vágyás gyakran hatja át a közbiztonság névtelen őreit és vannak közöttük olyanok, akik gazdag könyvgyűjtőket megszügyenítő szeretettel és

szenvedéllyel gyűjtik a könyveket. Az az ember, akinek annyi dolga van az elsikkadt, kisiklott életű szerencsétlennel, nem csak eszköze vagy végrehajtója a társadalom biztonságát szolgáló szervezetnek, de érzékenyen reagáló megfigyelője a dolgoknak. A rendőr lát, hall és megérti, hogy a nyomor és műveletlenség édes testvérek, hogy a zül-
lés annál veszélyesebb ellenfele az emberi egzisztenciáknak, minél kevésbé tanult, olvasott, művelt valaki. **Az élmények megértésének vágya, a továbbjutás óhaja komolyan hatja át a rendőrlegénység számos tagját és a rendőrparancsnokság fennsőbbsege nagy gonddal, megértéssel kíséri figyelemmel ezeket a megnyilvánulásokat.** Nagy súlyt helyez a parancsnokság a sportra is, aminek nevelő hatása szép eredményekkel járt már eddig is.

— **Jó anyag a rendőr** — mondja informátorunk — **mindent megtanul a hivatását kedvelő rendőrlegény, amit csak akar.**

Lélekjelenlét és ügyesség a bátorságon kívül a legfőbb kelléke a jó rendőrnek és ezeknek a tulajdonságoknak fejlesztése megfelelőképpen gyakorolt szempont a rendőrség vezetésénél. Bukarest forgalmi rendőrsége híres mintaszerű tevékenységéről, ami különösen akkor értékelhető, ha ismerjük a főváros szédítő forgalmát és azt a tempót, amelyet a bukaresti soffőrök diktálnak. Mégis, Bukarest uccáin aránylag ritkán történnek balesetek, mert a kitünően megszervezett és pompásan begyakorolt forgalmi rendőrök mindenkor a helyükön vannak, nem beszélve a soffőrökről, akik szintén rendkívül ügyesen száguldoznak a főváros uccáin.

Több százmillió leies tőkebefektetéssel alakult meg **Kolozsváron** a „Sora“ nagyáruház, ez a nagyvárosi színvonalon álló kereskedelmi vállalkozás, amelynek hatalmas üzletházában emeleteken keresztül a helyiségek hosszú sora áll a közönség rendelkezésére. Valóságos látványosság ez a többemelet magasságu, labirintusszerű kiterjedésű üzlet és raktárhalmaz, ahol állandóan nagy számban hullámozik a vásárló és érdeklődő közönség. A közelmúltban azután a **Sora-áruházzal kapcsolatosan sok szó esett arról Kolozsváron, hogy a hatóságok képviselői megjelentek a Sora épületében és elkobozták a cég „Soradon“ néven forgalombahozott fogpaszta márkáját, amelyről azt a megállapítást tették, hogy az egészségre nézve ártalmas.** Minden esetre különös, hogy ezt a nagy céget ilyen kellemetlen helyzetbe hozták, mert hiszen feltételezhető, hogy ez az előkelő vállalat alaposan megválogatja az általa forgalombahozott cikkeket. Értesülésünk szerint az ügyben megindult hatósági eljárás még nem zárult le és ennek nem is kívánunk elébe vágni, de **nem tartjuk lehetetlennek, hogy a „Soradon“ fogpaszta inkább a konkurenciának volt ártalmára, mint a közönségnek és hogy éppen itt keresendő a dolog nyitja . . .**

Irja meg Szerkesztő Ur,

hogy milyen csunya, visszatetsző ügy középpontjába került a **Gea-Krayer** temesvári gyárvállalat igazgatója, **Szana Rudolf**. Az esetről — miért, miért nem, — bölcsen **hallgattak** a temesvári lapok és már csak ezért is érdemes részletesebben foglalkozni **Szana Rudolf** bűnügyi utra terelődött „tréfájával”.

Körülbelül egy évvel ezelőtt történt, hogy a **Gea-Krayer**-cég a Diana sósborszesz népszerűsítésére erőteljes reklám-kampányt kezdett, amelynek során a vállalat alkalmazott egy **Planzer** Erzsébet nevű feltűnően csinos, jóméjű fiatal leányt, hogy a törvényszék épületében lévő Consum-szövetkezet helyiségében árusítsa a sósborszeszt. A fiatal lány szépsége, előzékenysége és az a mód, ahogyan a vevőkkel bánni tudott, jó reklámnak bizonyult a **Gea-Krayer** számára mindaddig, amíg **Szana** igazgató el nem „szellemeskedte” a Diana-sósborszesz népszerűsítését.

Történt ugyanis, hogy egy alkalommal a Consum-szövetkezet helyiségében tartózkodott **Szana Rudolf**, amikor egy ismerőse lépett az üzlethelyiségbe, hogy Diannát vásároljon. Üdvözölte az igazgatót és megdicsérve a kiszolgálást, megkérdezte:

— **Honnan vettétek ezt a csinos, szép kislányt?**

— **Az Astoria bárból...** — felelte ötletesen **Szana**

Rudolf.

Az ifju igazgató mosolygott a tréfához, saját ragyogó szellemességéhez, amelyet csak az tud kellőképpen értékelni, aki tudja, hogy a temesvári Astoria-bár nem a legelőkelőbb temesvári lánynevelő intézet, de még csak nem is egy ugynevezett jobb mulató, hanem bizony — sértő szándék nélkül, éppen a tények leszögezése végett említjük —, amelyre nem igen szoktak jóhírnevű lányokkal kapcsolatosan hivatkozni. Igen, ezt tudni kell ahhoz, hogy értékelni lehessen **Szana Rudolf** szellemességét és akik jelen voltak, kivétel nélkül megértették a célzást.

Az ismerősnek ajkára fagyott a mosoly, különösen amikor meglátta, hogy a szép kiszolgáló kisasszony, aki közvetlen közelükben állott, halotthalványan bámul kedélyesen vigyorgó, saját elméncsége felett szemmel láthatóan épülő felettesére. A leány hirtelen felkiáltott, sirva fakadt, berohant az öltözőhelyiségbe és levette a fehér elárusítóköpenyt, sirva kirohant az uccára...

De hát ezzel nem intéződött el az eset. A **Gea-Krayer** nemcsak elvesztette a Diana sósborszesz kitűnő temesvári reklámját, de **Planzer** Erzsébet nem volt hajlandó zsebre vágni a sértést, különösen akkor, amikor vőlegénye fülébe jutott a dolog és a férfi egyszerűen felbontotta a jegyeséget.

A becsületében súlyosan megsértett leány ügyvédhez fordult és ügyvédje útján bűnvádi feljelentést tett a tréfáskedvű Szana Rudolf ellen, akivel szemben a büntetőjogi felelősség megállapításán kívül 150.000 lei kárterítés megítélését is kéri a bíróságtól.

Jellemző egyébként Szana Rudolfra, hogy súlyos hibájának jóvátétele helyett szabad folyást engedett a bűnügyi eljárásnak. Tapintatos férfi általában nem szokott ugyan ilyen sértéseket elkövetni, de ha már megtörtént, kétségtelenül a leány után sietett volna, vagy legalábbis megkísérelte volna a kibékítését. Utóvégre is tisztában lehetne azzal, hogy manapság már az igazgató ur nem önkény ura alkalmazottjának és hogy nemcsak nem szabad, de nem is illik megbántani egy olyan nőt, aki becsületesen, két keze munkájával keresi kenyerét. Ugy látszik, hogy minderről Szana Rudolfnak fogalma sem volt. Hagyta, hogy a dolog odafejlődjék, ahová fejlődött és hogy a vádlottak padjáról kelljen magyarázatot adnia a női becsület valóban nehezen magyarázható megsértéséről.

A közvélemény Szana Rudolf magatartásán nem csodálkozik, de nem érti a Gea-Krayer céget, mint vállalatot, hogy nem lépett közbe. Nem igazgatója érdekében — akinek különben már sok kellemetlenséget köszönhet —, de saját jóhírnevének megvédésére. Nem lehet kellemes egy vállalat számára, ha ilyen kínos ügyvel kapcsolatosan emlegetik és ezert meglepő az a nemtorodómság, amellyel a Gea-Krayer Planzer Erzsébet esetét kezelte . . .

A pénzügyminiszter úr nemrég kiméletre intette a perceptorokat az adóbehajtásoknál. Ennek nagyon megörültünk, mert hát annyi mindenféle kiméletlenségnek van kitéve az ember életében, ugyebár, hogy igazán ráfér egy kis kimélet.

De aztán mi történt? Az történt, hogy a múlt héten több perceptort pénzbüntetéssel sújtottak, mert nem jártak el elég erélyesen az adóalanyokkal szemben.

Most itt állnak kérem ezek a szerencsétlen perceptorok és nem tudják, hogy mit csináljanak. Ha elviszik az adózó holmiját, megbüntetik őket, mert nem voltak kiméletesek. Ha pedig nem viszik el, megbüntetik őket, mert nem voltak erélyesek.

Hát nem rettenetes ez? Nem elég, hogy az embernek összefacsarodik a szive a saját baja miatt, amikor a perceptorok elviszik az utolsó ingét, még külön meg kell siratni a szegény perceptorokat is.

Kedves jó pénzügyminiszter ur, ez nem igazság! Az erélytelen perceptorokat ám büntesse meg; ez rendben van. De a kiméletlen perceptorokat ne tessék bántani.

Mert megszakad a szívünk.

Hal kezdődik

és hal végződik az Andrényi-cég garanciája ?

Nem nagy eset, nem milliós ügy, de nagyon jellemző és éppen ezért általános érdeklődésre tarthat számot az a pereskedés, amely a Semmitőszék döntése alapján most ismét foglalkoztatja az aradi törvényszéket és amelyben alperesként Arad és egyben Románia egyik legnagyobb kereskedőcége, az **Andrényi** vaskereskedelmi vállalat szerepel. Ime a történet:

Évekkel ezelőtt, amikor még működött az aradi **Vasipar R. T.** cég alatt vezetett üzem, a vállalathoz rendelés érkezett egy meggyesi csavargyártól bizonyos gépek leszállítására. A **Vasipar R. T.** vezetői óvatos üzletpolitikát folytattak és kikötötték, hogy a meggyesi gyár csavarárut szállít az Aradról kapott gépek ellenértékeképpen a **Vasiparnak**. De errenézre is biztosítékot kértek a rendelő cégtől, amelynek képviselőjével megállapodtak az **Andrényi-cégben**, mint megfelelő garancia nyújtására alkalmas üzletfélben. A meggyesi gyár Aradon tartózkodó vezetője a **Vasipar R. T.** igazgatójával, **Gedeon Jánossal** együtt felkereste a nagy vaskereskedelmi vállalat aradi központi irodáját, ahol báró **Andrényi Lajossal**, a cégfőnökkel tárgyaltak és

Andrényi Lajos báró hajlandónak nyilatkozott a nem nagy összegű garancia — 150.000 leiről volt szó — kiadására.

Nyomban intézkedett is és az **Andrényi** irodában elkészült a garancialevél. Az átvétel alkalmával **Gedeon János** meglepetten állapította meg, hogy

a levél címzettje nem a **Vasipar R. T.**, hanem személyszerint ő maga,

amire figyelmeztette is egyrészt a kibocsájtó **Andrényi** céget, másrészt a meggyesi gyár jelenlevő vezetőjét. Aggodalmaskodására

maga **Andrényi Lajos** báró jegyezte meg, hogy ez felesleges nyugtalanság, mert hiszen teljesen mindegy, hogy egy olyan nagyvállalat, mint az **Andrényi** cég ki-nek címezi a garancialevelet, magának a vállalatnak e, vagy pedig annak igazgatójának. Megnyugtatta **Gedeon Jánost**, hogy a garancia ténye fennáll és ha sor kerül rá, az **Andrényi** cég állja is írásban vállalt kötelezettségét.

Ezzel a **Vasipar R. T.** igazgatója megelégedett, az ügyletnek ez a része lezárult, majd később megtörtént a gépek le-

szállítása, ezt követően pedig — a megállapodásnak megfelelően — a csavargyár elküldötte Aradra az ellenértékképpen rendelt csavarokat. A szállítmánnyal azonban baj volt,

a csavarok nem feleltek meg a kívánt feltételeknek és a Vasipar R. T. kifogást emelt. Amikor a kifogásnak nem volt foganatja és a 150.000 leit sem fizette ki a meggyesi gyár,

az aradi vállalat pert indított, egyenesen a garanciát vállaló Andrényi cég ellen.

A bíróság előtt azután különös meglepetés érte a felperest. Kiderült, hogy

Románia egyik legnagyobb vaskereskedelmi vállalata nem hajlandó elismerni saját garanciáját,

amelyről a cég azt állította, hogy az nem a **Vasipar R. T.**-nak, hanem **Gedeon János** személyének szólt. Mivel pedig a meggyesi gyárnak nem a **Vasipar** igazgatója szállított, **Gedeon János** nem szerepel és nem is szerepelhet az ügyben, következésképpen a garancia semmis. Hiába erősítgette a felperes jogi képviselője, hogy amikor az ügylet létrejött, akkor sem **Gedeon János** szerepelt szállítóként, hanem a **Vasipar**, hiába hangsúlyozta, hogy a garancia nem szólhatott másnak, csakis a szállító vállalatnak és hiába ismertette a bírósággal a garancialevél megszövegezésének történetét **Gedeon János** „elosztatott” aggodalmaskodásával egyetemben, az alperes cég mereven ragaszkodott eredeti álláspontjához, hogy semmi köze sincs az egész ügyletnek. Az **Andrényi** cég álláspontjából nyilvánvalóvá vált, hogy egy látszólagos formahiba miatt hajlandó minden más szemponttól eltekinteni, hogy egy 150.000 leies garancia kötelezettségétől megszabaduljon és görcsösen ragaszkodik egy olyan, a cég irodájában elkövetett hibához, amelynek kijavítását a jóhiszeműségre hivatkozva maga a cégfőnök hárította el, csak azért, mert a vállalat ügyvitelében jelentéktelen tételnek számító és a meggyesi gyárral szemben nyilvánvalóan viszontértvényesíthető 150.000 leies tartozást nem akarja kifizetni . . .

Mivel pedig az alperes minden, a polgári perekben rendelkezésre álló eszközt igénybevett álláspontjának igazolására, a bíróság elutasította a keresetet és ezt a döntést a felelbbviteli bíróság is elfogadta. **Gedeon János**, mint a közben megszűnt **Vasipar R. T.** képviselője, akit személyileg is közvetlenül érintett a 150.000 leies bonyodalom, nem nyugodott bele az elintézésnek ebbe a formájába és felfolyamodást jelentett be, ami hosszadalmas előkészítő eljárás után végre döntésre került a Semmitőszék előtt. A legfőbb bírói fórum előtt a felperes jogi képviselője kifejtette, hogy nem lehet bírói segédkezet nyújtani a kötelezettségek alól való kibujásnak eme módjához. A lényeg, hogy a kérdéses 150.000 leies ügyletnél az **Andrényi** cég garanciát vállalt,

nem kétséges, csupán egy állítólagos formahiba kiskapuján keresztül próbál az alperes garanciakötelezettsége alól kibujni. Nem lehet közömbös a jóhiszemű kereskedelem érdekei szempontjából, hogy egy vállalat szóbeli megnyugtatósa elegendő-e akkor, amikor lényegbe nem vágó formahiba mulasztását kéri a későbbi károsult és maga a cégfőnök állapítja meg, hogy a vállalata által nyújtott garancia a látványos formahiba ellenére is érvényben van. Ismertette az ügyvéd az ügy irataihoz csatolt számos írásbeli bizonyítékot is, kérve az alsófoku bíróságok döntésének megváltoztatását.

A Semmitőszék helyt is adott a kérelemnek, megsemmisítette a két elutasító bírói döntést és az ügy új tárgyalására utasította az aradi törvényszéket.

Ilyen előzmények után érkezett vissza az iratköteggel Aradra, ahol a törvényszék már meg is kezdte az érdekes ügy új tárgyalását.

Csalódtak

és szánják-bánják hiszékenységüket a Londonba csábított háztartási alkalmazottak

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(Nagyvárad.) Ujra foglalkoznunk kell azokkal az apróhirdetésekkkel, amelyek a napilapok hasábjain jelennek meg és amelyekről méltán elmondhatjuk, hogy kimerítik a jó öreg, rég elfelejtett kivándorlásra való csábítás kritériumát. A hirdető — akik így írják alá magukat: „**The Marika és dr. Bockné** — romániai kivándorlással akarják megoldani a londoni és általában angliai cseledkerdést, hogy elhelyezkedést kínáljanak jobsorsra érdemes, gyanútlan teremtéseknek, ami végeredményében nem is olyan nehéz dolog manapság, a kivándorlási láz időszakában. A hirdetés szerint az Angliába szerződött cselédek havi 4000 lei fizetést kapnak és ezzel a számmal kápráztatják el a közvetítők a nagyváradi lányokat.

Ugyanis arról van szó, hogy nem szélhámosság a kiutazás lehetővé tétele, nem szélhámosság a 4000 leies havi fizetés és általában semmi szélhámosság nincs az ügyben, ami a valóságra épült. Az angol cseléd helyzetének szomorú valóságára. Mert, aki elfogadja a 4000 leies ajánlatot, az tulajdonképpen rabszolgának adta el magát, szomorú rabszolgának, akinek sorsa az elutazástól kezdődőleg bizonytalan.

Egy nagyváradi elvált fiatalasszony, aki már régebben foglalkozik az Angliába való megtelepedés gondolatával, elhatározta magát arra, hogy érintkezésbe lép vagy **Mari-**

kával, vagy dr. Bocknéval, mielőtt azonban ezt megtette volna, barátai rábeszélésére levelet intézett egy Nagyváradról Londonba kikerült ismerőséhez, aki a következő tanulságos levelet küldte Nagyváradra:

„Nagyságos Asszonyom,

előljáróban csak annyit írok, hogy mindenképpen őrizkedjék a hirdetéseknek hitelt adni, illetve az ajánlatot elfogadni. Arról, hogy miért ez a figyelmeztetés, szóljanak az alábbiak:

Őn azt írja, hogy „**mindenre vállalkozik, a legnehezebb munkát is szívesen elvégzi kint Londonban, csak kikerülhessen a világnak ebbe a nagy és nagyszerű központjába, ahol talán másképpen is sikerül majd érvényesülnie . . .**” Nos, ezzel kapcsolatosan közölhetem, hogy az otthoni cselédviszonyok ismeretével, a munkalehetőségekről táplált illuzióval és az angol helyzetről szerzett hamis képpel elteltlen fogalma sincs arról, mit jelent az, Londonban cselédnek lenni. Reggeltől késő estig való robotot, kétségbeejtően nehéz munkát és mindezt hatalmas adagokban, pillanatnyi pihenés nélkül. Általában az az osztály, amely cselédet tart, semmire sem becsüli a munkának ezt a fajtáját, nem tulozok, ha azt mondom, lenézi a háztartási alkalmazottakat.

Azt írja a továbbiakban, hogy „**egész napi robot után legalább lehetőség nyílik majd London élvezetére, ha akármilyen kis mértékben is, de legalább részese leszek annak a nagy, pezsgő életnek, amely itt mindent és mindenkit magával ragad . . .**” Amilyen szépen és meghatóan írta le ezeket a szavakat, éppen annyira tévedett, amikor azt hitte — mert remélem levelem után már ebben a vonatkozásban multidőben beszélhetek —, szóval amikor azt hitte, hogy a londoni cseléd bármit is élvezhet a világvárosból. Este a kései órákig kell dolgoznia és amikor elvégezte mindennapi robotját, holtfáradtan zuhan ágyába, hogy reggel időre felkelhessen. Emellett pénze sincs arra, hogy akár csak csipetnyit is élvezzen az életből, hiszen itt minden méregdrága, **az otthon hirdetett 4000 lei itt jelentéktelen összeg.** Fantasztikus árak jellemzik az itteni viszonyokat és ebben az ár-tengerben eltűnik a 4000 leinek megfelelő 2—3 font.

És arról is tessék letenni, hogy „**majd talán másképpen érvényesülő**”. Akit itt cselédnek alkalmaznak és ilyen feltétel mellett kapott beutazási engedélyt, **az más munkát nem vállalhat, még ha találna is.** Ami nem tulságosan valószínű, hogy más ezernyi okról ne is beszéljek már csak azért sem, mert az egész nap lefoglalt, hajszolt cseléd képtelen olyan körbe bejutni, ahol esetleg(!) kikönyöröghetne valamilyen alkalmazást.

Általában nagyon kérem, mondjon le a tervről és beszéljen le mindenkit, akít ismer. **Minden Londonba kikerült, jobbhoz szokott, gyengébb természetű, a munkának ezt a fajtáját nem bíró nőre a prostitúció réme fenyeget, a gyar-**

matokra való kikerülés ijesztő „lehetőségének“ súlyosbbitott körülményével. Ne higgye, hogy egyéni véleményem ez. Amit magam tudtam, azt le ellenőriztem itteni bennszü-
lött ismerőseimnél és alaposan kiegészítettem a már meg-
lévő adatokat.

Eddig szól a levél. Amelyhez nem szükséges magyará-
zat. Mindössze egy kérdést szeretnék felvetni: meddig tü-
rik még a bűnügyi hatóságok a londoni cselédszerző Marika-
és a 4000 leies fizetéssel kápráztató dr. Bockné mesterkedé-
seit, amelyekről azt sem lenne érdektelen tudni, vajjon mi-
lyen számítási kulcs szerint fizetődik ki az Angliába szóló
cselédközvetítés...?!

Nyilatkozik a város :

Nem akarunk munkanélkülit látni !

Sok szó esett az utóbbi időkben Aradon azokról az új, Aradon szokatlan városi adóterhekről, amelyeket a város-
vezetőség alkalmaz munkaterveinek megvalósítása érdeké-
ben. Általában az a vélemény alakult ki, hogy a kitűzött
célok között szerepelnek olyan vonatkozásuak is, amelyek-
nek megoldása nem lenne égetően szükséges és amelyek-
nek keresztülvitele különben is időt igényel. Az a 32 millió
lei, amelyet utak karbantartására előirányoztak — állapít-
ják meg Aradon —, nem sok, különösen, ha tekintetbe vesz-
szük a helyi utviszonyokat, azonban még sem kellene egyet-
len év költségvetésére hártani az ezzel járó terheket annál
kevésbé, mert azok az elgondolások, amelyek inkább arra
irányulnak, hogy városszépészeti szempontokat valósítsa-
nak meg, nem égetően sürgősek. Emellett az utépítési mun-
kákért kiadott pénz más városokba vándorol, mert más
városokban lévő vállalkozók veszik készhez s ráadásul —
amint azt a Bitumen-cég esete is bizonyítani látszik — **nem
mindenkor járnak el ezek a cégek a legnagyobb lelkiismer-
retességgel.** Ha a város kellő erővel lép fel, úgy e téren
többmilliós megtakarítást eszközölhet meg.

A különböző véleménynyilvánítással kapcsolatosan kér-
déssel fordultunk a városvezetőséghez: **mennyiben látják a
torony alatt indokoltnak a különböző fenntartásokat és ki-
fogásokat.**

Illetékes helyen erre vonatkozóan a következőket
mondották:

— Téves az a felfogás, hogy a városvezetőség munka-
terve akár részben is halasztást szenvedhetne, mert ennek
a munkatervnek két irányu célt kell szolgálnia. Az egyik,
az első pillantásra feltűnő elgondolás azoknak a régen hiá-
nyolt szükségleteknek póflása, amelyekre Aradnak valóban

szüksége van és amelyek közül több a külszint szolgálja, mert megengedhetetlen, hogy egy ilyen nagy városban, mint Arad erre a szempontra évek óta nem adtak semmit. A másik célkitűzés nem ennyire nyilvánvaló, de éppen ilyen fontos. Ez pedig az, hogy

a város területén minél több embernek adjunk munkát. Itt, ebben a városban mindenki számára munkaalkalmat akarunk teremteni és ez a közvetlen foglalkoztatottságon kívül az így keletkező gazdasági körforgás révén közvetve is érezteti majd hatását a város gazdasági életében. Nem lesznek munkanélküliek és ez megéri azt a terhet, amelyet az ilyenmódon, városi illetékhezjáráulás címén kivetett és munkanélküli segélyezést szolgáló formában vételezünk be.

Ez a munkanélküli segélyezésnek olyan formája, amelynek a segélyezett is hasznát veszi és amiből a gazdasági élet körforgásának törvényszerűsége révén a segélyező is profitál.

Ha nincs — miért van hangulat?

(Levél a szerkesztőhöz.)

Nem hisszük, hogy az országban akadna egy város, ahol annyira jól rendeznek, mint Aradon. Az idei idény valóságos bálözönt hozott, ami korántsem jelenti azt, hogy mi felénk tulteng a jókedv, csapongó vidámság uralkodik. A legfőltűnőbb, hogy a bálrendezés terén — mintha csak egyetlen lehetőség lenne a jópélda adására —, előljárnak bizonyos szakmai érdektestületek, egyesületek, amelyeknek pedig valóban más céljuk és rendeltetésük lenne, mint a bálrendezés.

Ennek a jelenségnek pedig, tul a műhangulatkeltés egyáltalában nem kívánatos vonatkozásán, az a kellemetlen mellézköngéje, hogy például az adómegállapító és bevételző hatóságok számára egészen vizás, a való helyzetnek meg nem felelő képet ad az illető szakmák és foglalkozások gazdasági helyzetéről.

Mit gondol vajjon az adómegállapító bizottság elnöke, aki esetleg ott is volt egyik másik ilyen táncmulatságon, amikor az adókiivetés alkalmával sorra panaszkodnak a szakma tagjai sulyos helyzetükről, a pangásról, mi egymásról, hiszen mindenki olvashatta az ujságokban, hogy „ez meg ez a szakma rendezte az idény legsikerültebb, legjobb hangulatu bálját, amikor is az illető szakma színe-java vidáman mulatozott reggelig“...

A kereskedő, jogász, orvos, mérnöktársadalom már réggen belátta, hogy a mai időkkel teljesen összeegyezhethetlen a táncmulatságok rendezése és ez az oka annak, hogy már évek óta nem is gondolnak estélyek, bálók rendezésére.

Semmi esetre sem szolgál a szakma előnyére a lelkes vizsgálatbizottságok működése, nem beszélve arról, hogy nem is olyan jó üzlet, legfeljebb egyeseknek.

Aradon a szintársulat kénytelen volt megszüntetni működését, nem utolsó sorban azért, mert a közönség nem látogatta az előadásokat, még akkor sem, amikor pedig igazán jó erők is szerepeltek a színpadon. Miért nem inkább a színjátszás érdekében fáradoznak a lelkes hangulatcsinálók, akik egyébként akkor is alaposan kitáncolhatják magukat, ha nem a saját szakmájuk rendezte bálon, hanem valamilyen más néven nevezett táncmulatságon ropják a divatos táncokat.

Mindez természetesen nem szól azoknak az intézményeknek, közületeknek és alakulatoknak rendezvényeiről, akiknek valóban hivatását szolgálja az idény egy-egy jól sikerült bálja. Ezek a bálak teljesen elegendők és minden tekintetben kielégítik a közönség igényét és minden társadalmi rétegnek elég szórakozási lehetőséget kínálnak.

Pesti levél

Milyen szép az új ruhám...

BCU Cluj Az erdélyi szintársulatok volt (ehetséges tagjaitól, Izsáky Margittól, több előkelő napilap állandó munkatársától kaptuk az alábbi igen érdekes cikket

A hölgy ott áll a tükör előtt és szabónőjét nyuzza — ezt egy kicsit magasabbra, ezt egy kicsit tágabbra, a szoknyát rövidebbre, a derékvonalat magasabbra és ott, tudja drágám, ott, a mell alatt, raffolja, szívem, raffolja, olyan nagy puha hullámokba raffolja... mert akkor olyan karcsu vagyok...

És ezer hasonló kívánsággal gyötri a nekikeseredett varrónőt. A hölgy azt akarja, hogy az új ruhában karcsu is legyen, alacsony is legyen, magas is legyen — Tündér Ilona és Marlene Dietrich egyszemélyben — a kis házivarrónővel a kelkáposztaszagu cselédszobában és a nagy szalónok földigérő tükrei előtt egyformán toporzékolt a hölgy.

A ruha. **Az új ruha!** Bubigalléros kisangol és derékig kivágott velursifón, hétméteres pávasleppel — egyformán tőle várja a hölgy, hogy ha felveszi — égszakadás-földindulás — megnyílik a feje fölött a téli égbolt és kék május mosolyog be a kettéhasadt szürke felhőközeten. És külön erre a célra támadt a verőfényben elibesétál a királyfi — akit minden nő ott rejteget a lelke mélyén és azt mondja, hogy azt mondja, gyere velem a helsinki egyetemre vagy a hollywoody kacsalábon forgó stúdióba, esetleg a szőlőspataki tanítólakásba...

Kinek-kinek az ő hite szerint. Minden új ruha új remény. Mit vár tőle a nő? Röviden — mindent. Hogy mégis észreveszi az a bizonyos királyfi. Hogy a hivatalában fel-emelik a fizetést. Hogy az ura megint olyan kedves lesz hozzá, mint fiatal hazas korában.

Csodát várnak a nők, elszantan, makacsul hiszik és várják a csodát. Miennél inkább maguk mögött hagyták a fiataliságot, annál inkább várják.

Hogy miért éppen a ruhatól várják ezt a csodát? Miért nem attól a megnevezhetetlen valamitől, ami átsüt ruhán, mindenen?

Mi ez a ruhababona, varázslat, rögeszme, vagy minek nevezzem, ami arra kényszeríti évtől, hogy két légi támadás közt a derekára ujjajta, lilasbarna arnyalatu levelkoszorút keressen?

Ezt szeretném megtudni, három okos asszonytól, kiknek ugyan kell érteniök a kérdéshez, hiszen a mesterségük egyik kinevezési formája a ruha.

Három színesznot kérdezek meg.

MIERT ÖLTÖZKÖDNEK ROSSZUL A NŐK?

Fehér csipke, virágos, angol karton, nehéz, ezüstkeretes fénykeretes renyképek — és a tágas, vidám lakásban fekete-terunás, voroshaju asszony. **Makay Margit.** Fekete kivágott cipo es zart, gallértalan, rövidujju angoraruha — egyszerűbb mai nem is lehetne. Egyetlen berakas, gallér, kiipsz nincs a ruhán és az arcan semmi festék, puder is alig, csak a szájaszéle kicsit kiésteve.

— Miért bolondulnak úgy a nők a ruhákért?

— A nők nem a ruhákért bolondulnak, hanem a divatért. **A divat után mennek. Azért van annyi rosszul öltözködő nő. Kritika nélkül elfogadják mindent.** Jön egy új forma? Habozás nélkül sutba dobják a régi ruhát, akármilyen jó volt, képesek a legelőnyösebb, kipróbált formát felcserélni, csak azért, mert divat. Vakon követik a divatot, nem gondolkoznak. Pedig a divatot magához kell stilizálni az embernek.

Makay Margit nagyon jól öltözködik. Minden ruhájának van valami mondanivalója — egy új szín, egy szokatlan forma — és amellett az egész mindig olyan magától értetődő, olyan dímás, elegáns.

— Színésznőnek két egyéniséghez kell stilizálni a ruháját — az egyik ő maga, a másik a szerep. Amikor aztán történelmi darabban játszik, ez még nehezebb, mert annak a kornak azt a divatját kell a szerephez és önmagához szabni.

Makay Margit, amikor az **Amerikai Elektrában** játszott, megdöbentően, lélegzettellálítóan érdekes volt, az éppen nem démoni hatásokra készült bicdermeier-ruhákban.

Amikor ezt megmondtam neki, azt felelte, hogy a ruhákat a tervezőnővel együtt készítette.

— Mindent magamra stilizálok, a modellt, a divatot, a történelmi divatot is, ha kell! Kész modellt csak néha veszek, ha már nincs időm, esetleg véletlenül találok egyet, a sok közt az is elmegy.

— Hogyan készül egy ilyen ruha?

ISMERD MEG TENMAGADAT

— Először megformálom az agyamban. Mert **az öltözködéshez elsősorban gondolkozni kell!** Aztán megbeszélem a szabónőmmel, megtűzöm magamon a ruhát. Ugy tudok tűzni, mint valami igazi varrónő. Kiválasztom az anyagot, milyen vonalat ad, milyen az esése, az **elegancia nem a diszben, hanem vonalában van! A diszitést nem szeretem!**

— Igen, csakhogy ehhez külön adottság is szükséges...

— Valószínűleg ez azért van így, mert nagy rajztehetőség voltam egész tizenegyéves koromig, kiállításaim voltak. Van érzékem, mi a szép, mi a harmonikus. Különös gyönyörűséget okoz foglalkoznom a divattal, én megérezem előre, mi a divat, emlékszik, vagy tiz évvel ezelőtt a **Bölcsődalban**, amikor még mindenki rövid ruhát hordott, én hosszút viseltem. Lilát is én vettem magamra először négy évvel ezelőtt. A rendezőm hogy megijedt! És az volt a szezon legjobb ruhája. A szürkét is én forszíroztam éveken keresztül... Hányszor történt meg, amikor már sokáig ment egy darab, látogatóba jöttek az öltözömbe és a **nőgy ugyanazt a ruhát viselte, amit én terveztem...** — Nevet, legyint, nem nagyon bánja. Nagyon kedvesen mondja:

— **Az a privát nő, aki csak a divatot követi, sohasem fog jól öltözködni. Ahogyan mi, színésznők, történelmi divatokat stilizálunk magunkhoz, úgy stilizálja ő a ma divatját sajátmagához. A jó ruhához ismerni kell az anyag karakterét és ismerni kell önmagát az embernek.**

— Szóval — ismerd meg önmagadat. De ennyi talán már tulsok is kívánni.

HOGY ÉN RABJA LEGYEK A RUHÁNAK

Biedermeier-butorok, sok szőnyeg, sok kedves, régi kép a falon, könyvek és párnák — ez a **Vaszary Piri** lakása. Az ajtón túl orvosi rendelő, **dr. Bodocsy** Endre tisztifőorvosra várnak ott a betegek, a lakás másik végéről vidám visongatás, cérnavékony hangoeska hallatszik, **Bodocsy** Pipi nagyságos urhölgy játszik a gyermekszobában.

A diványon, szembe velem, **Vaszary Piri**. Hajszálvékony, cyklamenlila angóraruhában van, pasztellkék gyapjusál a nyakán, a haja rövidebbre van nyírva, sok apró makacsfürt hull rendszertelenül a homlokába, mintha ezt a rettenetes, fejebubon csupa-lokni frizurát, ami csak minden két-századik nőnek áll jól, neki találták volna fel.

Pontosan olyan, mint amilyennek egy jónevű orvos fele-

ségének lenni illik. Az ember gyanakodva nézi és sehogysen látja meg benne Nyilas Misit, kedves uriasszony, a javából.

— Mondd, Pirikém, te, aki hol undok vénkisasszony, hol tot cseléd, hol kamaszfiu vagy a szinpadon, sohasem érezted a kisértést, hogy egyszer felragyogj, nekiöltözz?

— Hogyne, ha arravaló a szerep, ha kell! Nemrégén játszottam egy démont, egy undok, hisztériás nőt, ekkora cigarettaszípkám volt — mutatja az araszt a kezével —, sirtam, jelenetet rendeztem, öregem, az emberek hogy nevettek.

— Nem így éreztem. Egyszer ugy Istenigazában neki-szépülni, csillogni és ragyogni, hiszen te mindig csak elcsu-fitod magadat. Nem szeretnél egyszer nagyon szép lenni?

— **Minek az nekem? Engem így is szeretnek.**

— De egyszer mégis.

Vaszary vállatvon.

— Nézd, öregem, engem csak a szélsőségek érdekelnek. Mennél távolabb van tőlem a szerep, annál jobban izgat. Tudod mit szeretek játszani? Uccalányt, gyereket, bogaras vénasszonyokat, hej, ha egyszer én életemben egy öreg magyar parasztot játszhatnék... — Mélázik, de aztán észbekap és így magyarázza meg: Játsszak uri asszonyokat, társaságbeli dámákat? Asszonyt, aki szereti a férjét, az otthonát és akinek vagy egy tündéri kis kölyke? Az ugysis megvan, az a szinpadon nem érdekel. Csak azt játszottam, ami nem én vagyok.

— És így, a magánéletben, hiszen megtehetnéd. Miért nem csinálod meg, hogy amikor szinpadon mindig öreg és csunya vagy, akkor az életben mindig ragyogóan elegáns és csinos legyél? Mintha gondosan titkolnád, hogy te egy csinos hölgy vagy.

— Tudod, minden három évben rámjön egyszer. Kiöltözöm, kiadusztálom magam, démonnak, estélybe. Pánik-szerűen menekülnek az emberek! **Nem tudom komolyan venni a dolgot.** Figyeld meg. Amikor egy olyan nagy társaságban, egy olyan költeményszerű estélyi ruhában nekivetkezett dáma belejt, micsoda fapofát vág. És az egész idő alatt olyan foghegyről, olyan fensőbbbségesen kezeli saját-magát. Mutatja, hogy ő unatkozik, mutatja, hogy ő megszokta, hogy ő elegáns, neki mindegy. Hát barátom, hogy én rabja legyek a ruhámnak, hogy én ne könyökölhessek neki, mert kijön a vonalából, vagy mert az a slefni elmozdul a helyéről, hogy én viselkedjem — nem, a világ minden minden kincséért sem!

— Szóval, ugy látod, hogy a **ruha kötelez?**

— De még mennyire! És a szépség is, **tudod, milyen nehéz mesteriség az?** Tudod, milyen okos a Greta Garbő, aki civilben nem viseli az ő világrengető csodabáját? Már régen felmondták volna az idegei a szolgálatot, ha nappal is furt-furt Garbónak kellene lennie.

A kicsi magyarszínházi öltözőbe berobban **Dayka Margit**. Este hét óra. **Dayka** arca narancsságára kikenve, a filmgyárból érkezett, ahol reggel félhat óta dolgozik. Viharos gyorsasággal vetkőzik. Egymásután dobálja le magáról a ruháját, azután kis kékvirágos mosópongyolát kap fel, a haját hátraköti egy piros kiskendővel és nekiáll a festéket ledörzsölni magáról.

Dayka kettőről nevezetes. Az egyik az, hogy a világon a legegyszerűbben öltözik. A másik pedig, hogy még sohasem ment vele darab száznál kevesebbszer. Ahogy elnézem, amint festi magát és látom így, a vékony pongyolában vékony kis testét, meg kell kérdezniem, hogy miért öltözik mindig olyan nagyon egyszerűen?

— **Mert az nagyon sok időt vesz igénybe.** Lusta dög vagyok, fiam és hogy én szabónőhöz, kozmetikushoz járjak, á, mi jut az eszedbe? Tudom, mindenkiből lehet valamit csinálni, különösen ma, fáradtsággal, akarattal, pénzzel, ha éppen nem sánta vagy pupos. De mennyi időbe kerül! Én akár nyugodtan izléstelen is lehetek. Engem így is szeret a publikum.

Hát ez igaz. Daykában van valami, amikor kijön a színpadra, felpezsdiül körülötte a levegő, mintha szikrák pattogának belőle. És az ember megfélekedzik róla, hogy kék-e, vagy rózsaszín a ruhája.

— De láttalak már nagyon szépek is. A **Kis Katalinban**. Brokátban és selymekben, fehér parókával.

— Igen, a rokokóruha nagyon jól áll neked. Az az egész megy a fejemhez. De tudod, én rettenetes hiu vagyok ám. **Szeretem, ha rám figyelnek**, ha kijövök a színpadra, akarom, hogy mindenki rám nézzen. Egyszer, amikor külföldről jöttem, akkor kezdődtek odakint az olyan viccek, hogy övre, kendőre rányomtatták **Y love you**, meg ilyeneket. Én hoztam magammal egy ilyen övet, hát amikor bejöttem a színpadra, emelkedtek ám a gukkerek, mindenki az övét nézte. El akarták olvasni, hogy mi van rajta. Hát, hogy nekem a ruhámra figyeljenek? Levettem az övet, barátom, csak nem hagyom magam lejátszani tőle?

— Tudod, én annyira szeretem a mesterségemet, hogy csak benne élek. Aztán láttam egyszer *Mistinguettet*. Jobbra-balra egy slepp, plörözők, meg gyöngyök, meg egy pár tökéletes lábszár. De nekem ne a tollaimat csudálják és ne a szekszepilemet, rám, rám figyeljenek.

Daykáról tudják, hogy a legjobb kolléga. Hogy nem fordul hiába hozzá a szegény. Hogy hajnali hatkor felkel, hogy nyolc kanáriját megetesse. És a ruháin tul, önmagát keresi.

Olyan rendes kis ember.

Izsáky Margit.

Inter duos . . .

Megirta az Ország-Világ, hogy a szeszjövedék központi igazgatósága megszakította a szeszelosztás aradmegyei leponyoltására vonatkozó régi egyezményes viszonyát, amely egy közismert, régi aradi ceghez ruzte es

egy mas vállalkozó számára biztosította ezt a jogot.

Az ujonnan kötött megállapodás teljesítésére azonban nem áll rendelkezésre a koncessziótulajdonos részéről üzleti vállalkozás, hanem ugylátszik csupan arról volt szó, hogy

az illető válialkozó megteelően kívánta hasznosítani az emyert jogot es ezért egy másik aradi borkereskedelmi céggel szoros üzleti kapcsolatba lépve, ennek a cégnek engedí át a koncesszió gyakorlatát.

Ami gyakorlatban azt jelenti, hogy

tulajdonképpen a konkurréncia mérte össze erejét a szeszosztási jog megszerzesenél s az osszeccsapasnal az ujonnan bekapcsolódó vállalkozót es annak a szeszjövedék vezérigazgatósága felé mutakozó minden possibilitását csak eszközként használták fel.

Ez a csselfogás nem ujdonság, különösen a szeszjövedékkel összefüggő üzleti kapcsolatok terén es nyilvánvalóan ezt igyekszik megszünetetni a szeszjövedék vezérigazgatósága azzal a legutobbi rendelkezéssel, amely

az italmérési engedélyeknél kötelezővé teszi a fényképhasználatot es elrendeli, hogy az italmérési engedélyt csak az gyakorolhatja, aki a fényképes engedély tulajdonosa.

Ez az intézkedés nyilvánvalóan nem irányul az italmérési engedélyeket bérlő érdekeltek egyetlen csoportja ellen sem, mert nem sérti a nyíltan es közvetlenül engedéllyel bírók jogait, hanem csupán a közvetítők, az úgynevezett strohmanok üzleti lehetőségeinek kíván véget vetni.

Lehet, hogy az aradi es megyei szeszosztási koncesszió megszerzeséért folytatott harcban a koncessziót megszerző vállalkozó gyanutlanul es mit sem sejtve vett részt, ám ez nem változtat a tényen, hogy személyét csupán eszközként használták fel ahhoz, hogy

egyik cég elkaparintsa a több évtizedes konkurrens cég üzleti vállalkozásának egyik igen sokat jelentő üzletágát.

Mivel pedig senkinek sem lehet érdeke különösen manapság, hogy az amugy is ezer bajjal küzdő magánvállalatok ilyen eszközök felhasználásával maguk szolgáltatassanak példát arra, miképpen lehet vállalatok ügykörének leoperálására törni,

szakmai körökben határozottan elítélik a koncessziószerzésnek ezt a módját.

Amiről beszélnek és amiről hallgatnak

Aradi kereskedők körében sok panasz hangzott el egy jólöltözött hölgy ellen, aki érdekes csellel károsította meg azokat az üzleteket, ahová vásárolni járt. A hölgy 50 leissel fizetett és amikor a pénztárnál — ahol természetesen a pénzt elvegyítették a pénztár tartalmával —, vissza akarta adni, kijelentette: **tévedésről van szó, mert ő 100 leissel fizetett.** Mit volt mit tenni, ki kellett fizetni a különbözetet, ami azután természetesen a rendszerint nem túl nagy jövedelmű pénztároskisasszony zsebére terhelte. Egyik aradi gyógytárban azonban, ahol már több ízben megismétlődött az eset, megfigyelték a hölgyet és amikor legutóbb jelentkezett, nem tették el az 50 leiest, hanem a követelőző hölgynek felmutatták az általa átadott pénzdarabot. **Azóta megszűntek az „aprc“ szélhámoskodások, amelyek egészen szép jövedelmet biztosítottak a „hölgynek“ . . .**

Az idei tavasz rengeteg külföldi utazást tesz esedékessé. Sokan utaznak külföldre, legtöbben ezek közül Palesztinába, „szétnézni“. Azok, akik komolyan foglalkoznak a kivándorlás gondolatával és akiknek ehhez anyagi lehetősége is van, tájékozódni szeretnének külföldön és így a nyaralások, tavaszi üdülő utazások és külföldi kirándulások helyett ilyen felderítő szemlére indulnak, természetesen egészen más irányba, mint ahogyan az elmúlt esztendőben utazgattak és más vidékre viszik költőpénzüket, mint például még akár tavaly is . . .

*

A város egyik legnagyobb iparvállalatának állásától megvált főtisztviselője, akinek kilépéséről és ezzel kapcsolatos kivándorlási terveiről már írt az **Ország-Világ**, nem utazik terepszemlére, mert az elhatározásával kapcsolatos ügyeket már jóeleve rendezte. Jelenleg egy budapesti szanatóriumban tartózkodik, hogy egészségi állapotát teljesen rendbeszedve térhessen vissza Aradra, hosszú utjának megszervezése és lebonyolítása végett.

*

Az **Ország-Világ** számolt be elsőnek arról az érdekes ujtásról, amelyet a városvezetőség a műszaki ügyosztály ügyvitelénél keresztülvitt. Az ügyosztályt két szolgálatra osztották, egyik szolgálat végzi az **építkezési**, másik pedig a **közmunkaügyeket**. Mindkét szolgálat élén főmérnök működik majd és irányítja a munkát, amint az az építkezési ügyosztálynál már meg is történt **Popovici** Constantin építészfőmérnökké történt kinevezésével. Mivel a vezetőfőmérnöki állást még ezideig nem sikerült betölteni, a **hiány végleges betöltéséig Popovici Cornel** irányítja az egész műszaki ügyosztály munkáját.

Cotioiu Romuald di. városi főorvos uj, igen erélyes rendszabályokat alkalmazott a prostitúció tulkapásainak le-törésére. Ezek az intézkedések elsősorban azon városrész-nek és uccáknak lakóit kívánják szolgálni, amelyeknek kör-zetében a nyilvántartott prostituáltak laknak. Ezekben az uccákban a tisztességes asszonyok, fiatal lányok és több-gyermekes családanyák állandó molesztálásban élnek, nem beszélve arról, hogy serdületlen fiugyermekeket nem lehet egyedül az uccára engedni. A főorvosi rendelkezések szi-goru keresztülvitele ezeknek a lehetetlen állapotoknak meg-szüntetését célozza.

A villanygyár vezetősége bejelentette, hogy a város vil-lamoshálózatának átszerelésével kapcsolatos, eddig még el nem végzett munkálatok rövidesen megkezdődnek. A mun-kákat gyors ütemben kívánják elvegezni és ennek során a különböző segéd munkák révén sok ember kap Aradon mun-kaalkalmat. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a más vonatko-zásokban is megnyilvánuló munkalehetőségeket is figyelem-bevéve, megállapíthassuk: **Aradon nincs munkanélküliség** és — különösen a tavasz beköszöntésével — **mindenki mun-kához jut, aki doigozni akar . . .**

*

Lapunk legutóbbi számában foglalkoztunk a piac szo-moru tüneteivel, a gazdasági körülmények miatt megmutat-kozó fizetési nehézségekkel. Kihangsúlyoztuk, hogy a ne-hézségek szerencsés átvészeléséhez a **gyárak jóindulatu tü-relmének megnyilvánulása feltétlenül szükséges**, mert hiszen a gyáraknak saját érdekét is szolgálja a nehézségek elsimi-tása, a megegyezések létrehozatala. Természetesen ez a megállapításunk csak olyan esetekre vonatkozott, amikor régi, közismert cégek sorsáról van szó, s nem kívántunk a kétes szándékkal megindult, legalábbis gyanus egyezkedé-seket folytató dekonjunktura spekulansok védelmére kelni. Mert vannak kereskedők — amint azt különben a nagy gaz-dasági válság beköszöntése idején tapasztalhattuk —, ame-lyekről bebizonyosodik, hogy **nem komoly gazdasági alapra épült vállalkozások**, hanem úgy létesültek, mint a szappan-buborék. Sőt az is kiderül ilyenkor, hogy a dekonjunkturát is konjunkturának használnák fel egyesek s **már ilyen cél-zattal kapcsolódnak a gazdasági életbe**. Mondanunk sem kell, hogy ilyenkor egyetlen célravezető eljárásnak a **kimé-letien erélyt** és a csalafintaság leküzdését szolgáló merev magatartást tartjuk helyesnek, minthogy a **temesvári Gyap-juipar is nagyon helyesen járt el a közelmúltban egyik aradi tisztavirágéletű cég felszámolása alkalmával, amikor meg-léerte a csődöt**. A helyesen alkalmazott megértésnél talán csak a helyesen alkalmazott erély hasznosabb a piac és az általánosan alkalmazott kereskedelmi érdekek szempontjából . . .

Ország - Világ

(ERDÉLYI ÉLET)

GELLER ÖDÖN

társadalmi, művészeti és irodalmi országos riportlapja.

(Bejegyezve: Trib. Arad, Secția III-a Con.
Dos. Nr. Pres. 8./1938/2.)

Lapunk kizárólag előfizetés útján kapható.

Előfizetés egy evre: pénzintézeteknek, vállalatoknak, nagykereskedőknek, kávéházaknak és külföldre 1200, magánosoknak 1000, köztisztviselőknek és nyugdíjasoknak 600 lei. Hirdetési árszabályzatunk a sajtó és propagandaügyi alminisztérium hirdetési igazgatósága által van megállapítva.

ARDEALI SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: ARAD,

Bulevardul Regele Ferdinand 19. Telefon: 15—25.

Szerkesztőségi órák: d. e. 8—12-ig, d. u. 4—6-ig.

Nyomda: „Phönix“, Arad, Piața Plevnei 2. Telefon: 16—39.

Pénztelvetelre — pecsettel ellátott hivatalos nyugta ellenében — csak fényképes igazolványal rendelkező kiadóhivatali megbizottak vannak feljogosítva!

Semmi kifogásunk sincs az ellen, ha lapársaink átveszik eredeti cikkeinket, de csakis lapunk vagy cikkíróink megnevezésével!

— ÉJJEL-NAPPAL szívesen dolgozunk a közönségért, — dolgozzék a közönség is velünk. Minden közérdekű közleménynek helyet adunk, — minden igaz sort továbbítunk. Ne sajnálja senki a idejét: önmagának és embertársainak használ, ha nem hallgatja el mondanivalóját! Az „Ország-Világ“ huszonnyolc év óta tántorithatatlanul állja a helyét, — mindig és mindenütt a közönségért a közönséggel!

— „PHÖNIX“-NYOMDA, Arad, Piața Plevnei Nr. 2. Telefon 16—39. Ajánlkozik mindenféle könyvnyomdai uton előállítható munka izléses és pontos elkészítésére a legrövidebb időn belül, versenyképes áráért. Könyvek, folyóiratok, ujságok, hivatalos, iskolai és egyházi nyomtatványok, árjegyzékek, falragaszok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, gyászlapok, ipari, kereskedelmi, gazdasági és pénzintézeti nyomtatványok, körlevelek, üzleti értesítések, borítékok, levélpapírok, számla- és megrendelőkönyvek, felszólító levelek, levelezőlapok készítése bármely szöveggel a legizlésesebb kiállításban. Kérjen árajánlatot!

**EGÉSZEN
RÖVIDEN:**

az

Ország-Világ

a legjobb,

a legrégebb,

a legmagyarabb,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a legérdekesebb,

a legmegbízhatóbb

romániai magyar-

nyelvű riportlap.

Olvassa és terjessze!